सरकारी वकीलबाट सम्पादन हुने काम र समुदाय बीच अन्तरसम्बाद कार्यक्रमको प्रतिवेदन

२०७६

उच्च सरकारी वकील कार्यालय पाटन
ललितपुर

१. **पृष्ठभूमी :–**

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दोस्रो पञ्चवर्षिय रणनीतिक योजना अन्तर्गत महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार उच्च सरकारी वकील कार्यालय पाटनको आयोजनामा मिति २०७६/१/२७ गते ललितपुर जिल्लाको चापागाउँमा रहेको श्री बज्रबाराही मा.वि. मा **सरकारी वकीबाट सम्पादन हुने काम र समुदाय बीच अन्तरसम्बाद विषयक** कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । कार्यक्रमको मूख्य उद्देश्य विद्यालयका विद्यार्थी मार्फत समूदायमा सरकारी वकीलले गर्ने कार्यहरुको बारेमा जानकारी गराउनु र संविधान तथा अन्य कानूनले व्यवस्था गरेको वालवालिकाको हक अधिकारको बारेमा उजागर गर्नु रहेको थियो ।

२. **कार्यक्रमको स्वरुप :–**

श्री बज्रबाराही मा.वि. चापागाँउ ललितपुरमा संचालित उक्त अन्तरसंवाद कार्यक्रम उक्त विद्यालयको व्यवस्थापन समितिका सदस्य, प्रधानाध्यापक, शिक्षक तथा कक्षा दशका विद्यार्थीहरु समेत ६३ जनाको सहभागितामा सम्पन्न भएको थियो । कार्यक्रमको विषय सहितको विवरण तालिका अनुसूची-१ मा समावेस गरिएको छ । कार्यक्रममा उपस्थित हुनुहुने सहभागीहरुको विवरण अनुसूची-२ मा र कार्यक्रमका झलक देखिने तस्विरहरु अनुसूची-३ मा समावेश गरिएको छ ।

विहान ११ बजेदेखि दिउँसो २ बजे सम्म तीन घण्टा सञ्चालन भएको उक्त कार्यक्रम राष्ट्रिय गानबाट शुरु भएको थियो । उक्त कार्यक्रमको अध्यक्षता उच्च सरकारी वकील कार्यालय पाटनका सहन्यायाधिवक्ता श्री लोकराज पराजुलीले गर्नुभएको थियो । सो कार्यक्रममा जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय ललितपुरका जिल्ला न्यायाधिवक्ता श्री मोना सिंह, महानगरीय प्रहरी वृत्त चापागाउँ, ललितपुरका प्रहरी नायव उपरिक्षक श्री राजकुमार खिउजु, कार्यक्रम संचालन भएको विद्यालयका प्रधानाध्यापक श्री रामेश्वर महर्जन र सो विद्यालयको व्यवस्थापन समितिका सदस्य श्री जगमोहन कायस्थ अतिथिका रुपमा रहनु भएको थियो ।

उच्च सरकारी वकील कार्यालय पाटनका शाखा अधिकृत श्री चन्द्र प्रसाद संजेलले संचालन गर्नुभएको कार्यक्रममा यसै कार्यालयका उपन्यायाधिवक्ता श्री कृष्णमोहन कोईरालाले कार्यक्रमको उद्देश्य र सरकारी वकीलको काम सम्बन्धी तथा उपन्यायाधिवक्ता श्री टेकराज भुसालले बालअधिकार तथा कर्तव्य सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था सम्बन्धमा कार्यपत्र पेश गर्नु भएको थियो । उक्त कार्यपत्रहरु अनुसूची-४ मा समावेश गरिएको छ ।उक्त कार्यपत्र प्रस्तुती पछि सहभागीहरु र प्रस्तुतकर्ता विच सहभागितामूलक अन्तरक्रिया भई सहभागीहरुले आफ्नो जिज्ञासा राख्नु भएको तथा सल्लाह सुझाव दिनुभएको थियो ।

३. **कार्यक्रममा सहभागीहरुले उठाएका विषयवस्तु :–**

सो छलफलमा सहभागिहरुको तर्फबाट उठाईएका विषयहरुको सारसंक्षप देहाय बमोजिम रहेका छन् :-

- अपराधको आरोप लागेको व्यक्ति निर्दोष प्रमाणित भएमा मान प्रतिष्ठाको क्षतिपुर्ति कसरी पाउने तथा समाजमा कसरी पुन:स्थापित गर्ने,
- शक्तिको प्रयोगबाट अपराधीले सजाय नपाएको विषय,
- सरकारी पदाधिकारीले गरेको गलत कामको बिरुद्दमा हुने सजायको वारेमा,
- बालबालिकाले गरेको अपराधमा हुने उमेर अनुसारको सजायको बारेमा,

- बालश्रमको अवस्था जटिल भएपनि समाधान नभएको बारेमा,
- वाल अधिकारको हननको विषयमा,
- आर्थिक अवस्था कमजोर भएकालाई शैक्षिक सहयोगको बारेमा,
- अपाङ्गता भत्ताको बारेमा,
- उच्च सरकारी वकील कार्यालयले सम्पादन गर्ने कार्यको बारेमा,
- प्रहरीले सम्पादन गर्ने कार्यका वारेमा,
- बालबालिकाको नामाकरण तथा जन्मदर्ताको बारेमा,
- गरिवि तथा शैक्षिक दृष्टिले कमजोर बालबालिकाको उत्थानका वारेमा,

उक्त कार्यक्रममा सहभागिहरुको तर्फबाट उठाईएका जिज्ञाशाको सम्बन्धमा कार्यक्रमका अध्यक्ष तथा उच्च सरकारी वकील कार्यालय पाटनका सहन्यायाधिवक्ता श्री लोकराज पराजुली तथा स्थानीय प्रहरी प्रमुख प्र.ना.उ. श्री राजकुमार खिउजुबाट स्पष्ट पारिएको थियो । सहभागीहरुले लिखित रुपमा राखेका जिज्ञासा अनुसूची-५ जस्ताको त्यस्तै (Scan Copy) प्रस्तुत गरिएको छ ।

४. कार्यक्रमका अतिथि तथा अध्यक्षको मन्तव्यको सार संक्षेप :-

(क) समाजसेवी एवं विद्यालय व्यवस्थापन समितिका सदस्य श्री जगमोहन कायस्थले उक्त कार्यक्रममा निम्न विचार राख्नु भएको थियो :-

- बालबालिकाहरुको अधिकारलाई विदेशमा निकै महत्वका साथ हेरिने,
- बच्चाहरुलाई रुवाएमा, काममा लगाएमा कारबाहीको दायरामा ल्याईने,
- २० वर्ष नपुगेका बच्चाहरुको विवाहको निमन्त्रणा आएमा हामी जानु नहुने,
- यस्तो उमेर नपुगि विवाह गर्नुहुँदैन भनेर सम्झाई बुझाई गरी सुधार कार्य आफैबाट थाल्नुपर्ने,
- बालबालिकालाई कानूनको बारेमा जानकारी दिने संवाद कार्यक्रमको प्रसंशा,
- सरकारी वकीलले सवैको न्यायका लागि काम गर्नुपर्ने ।

(ख) विद्यालयका प्रध्यानाध्यापक श्री रामेश्वर महर्जनले निम्नानुसार आˆ नो विचार राख्नु भएको थियो :-

- विद्यार्थीहरुलाई अधिकारका साथै निजहरुको कर्तव्य समेत जानकारी भएको,
- यो कार्यक्रम निकै प्रभावकारी रहेको,
- यस्ता कार्यक्रमले निरन्तरता पाउनु पर्ने कुरामा जोड ।

(ग) स्थानीय प्रहरी प्रमुख प्रहरी नायव उपरिक्षक श्री राजकुमार खिउजुले मनतव्यको क्रममा निम्नानुसारको विचार राख्नु भएको थियो :-

- बालबालिकाहरु समयमै विद्यालय आउने र जाने गर्नुपर्ने विषयमा,
- फेसबुकको प्रयोगमा फोटो राख्दा विचार पुर्याउनुपर्ने विषयमा,
- आपराधिक व्यक्तिहरुले अपरिपक्वता (Immaturity) को फाईदा उठाई बालबालिकालाई ललाउने फकाउने भएकोले जोगिनुपर्ने विषयमा,
- अपरिचित व्यक्तिले दिएको खानेकुरा खानु नहुने विषयमा,

- केही समस्या परे नजिकैको प्रहरी कार्यालयमा वा विद्यालय प्रशासनमा खबर गर्नुपर्ने आदि विषयमा ।

(घ) **सहन्यायाधिवक्ता श्री लोकराज पराजुलीले राख्नुभएको मनतव्यको सार निम्नानुसार रहेको :-**

- सरकारी वकीलको काम, कर्तव्य र अधिकार सम्वन्धमा,
- सरकार वादी मुद्दाको अभियोजन प्रकृयाको सम्वन्धमा,
- दण्ड तथा जरिवानामा बालबालिकालाई हुने छुट सम्वन्धमा,
- मुद्दाको कारबाहीको प्रकृयामा बालबालिकाको परिचय गोप्य हुने व्यवस्थाको सम्वन्धमा,
- बालअधिकार र कर्तव्यको सम्वन्धमा,
- बालबालिकालाई अनुशासनको महत्वको सम्वन्धमा,
- सबैलाई सम्मान र मायाममता सम्बन्धी कुराको जानकारी आदि सम्वन्धमा।

५. **कार्यक्रमका उपलब्धीहरु :-**

उच्च सरकारी वकील कार्यालय पाटनले समुदायमा न्यायको पहुँच वारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने समेत ध्येयले विद्यालयका विद्यार्थीलाई मुख्य सहभागी वनाई सञ्चालन गरेको **सरकारी वकीलबाट सम्पादन हुने काम र समुदायबीच अन्तरसम्वाद कार्यक्रम**बाट हासिल भएका मुख्य उपलब्धीहरु निम्नानुसार रहेका छन् :-

- महान्यायाधिवक्ता कार्यालय तथा मातहतका सरकारी वकील कार्यालयका काम, कर्तव्य, अधिकार, जिम्मेवारी र उत्तरदायित्व सम्बन्धी कुराहरु विद्यार्थी माझ जानकारी गराईएको ।
- सरकारी वकील र सम्बद्ध निकाय तथा विद्यार्थीबीचको छलफलले फौजदारी न्याय र कार्यालयको कामका सम्बन्धमा सूचना आदान प्रदान गर्न विश्वासिलो माध्यमको विकास भएको ।
- बालअधिकार र कर्तव्य सम्बन्धमा संवैधानिक एवं प्रचलित कानूनको व्यवस्थाका बारेमा विद्यार्थीहरुलाई जानकारी भएको र उनीहरुमा रहेका कानूनी तथा न्याय सम्बन्धमा उठेका जिज्ञासा सम्बोधनले कानूनी सचेतना बढाएको ।
- छलफल र समन्वयले निरन्तरता पाउने निश्चिततामा विश्वास गराईएको ।

६. **उपसंहार :-**

उच्च सरकारी वकील कार्यालय पाटनको आयोजनामा संचालन गरिएको यो अन्तर संवाद कार्यक्रम अन्यन्त प्रभावकारी रुपमा सम्पन्न भएको छ । कार्यक्रमका सहभागि तथा अतिथी समेतले यस प्रकारको कार्यक्रम निरन्तर र अन्य विद्यालयमा समेत सञ्चालन हुनुपर्ने आवश्यक्ता औंल्याउनु भएको छ । त्यसर्थ यस्ता कार्यक्रमहरुले निरन्तरता पाउनुपर्ने देखिन्छ ।

अनुसूची-१

कार्यक्रम तालिका

उच्च सरकारी वकील कार्यालय पाटनद्वारा आयोजित
सरकारी वकीलबाट सम्पादन हुने काम र समुदायबीच अन्तर सम्बाद कार्यक्रम
कार्यक्रम हुने स्थान : बज्रवराही मा.वि. चापागाँउ, ललितपुर

मितिः २०७६/०१/२७

कार्यक्रम संचालन : शाखा अधिकृत श्री चन्द्रप्रसाद सन्जेल

सि. नं.	समय	कार्यक्रम	प्रस्तुती
१.	११:००-११:१५	चिया	
२.	११:१५-११:२०	आसन ग्रहण	• **अध्यक्षता** : सहन्यायाधिवक्ता श्री लोकराज पराजुली, • **अतिथि** : ➢ जिल्ला न्यायाधिवक्ता श्री मोना सिंह, ➢ प्र.ना.उ. श्री राजकुमार खिउजु ➢ प्रधानाध्यापक श्री रामेश्वर महर्जन ➢ विद्यालय व्यवस्थापन समिति सदस्य श्री जगमोहन कायस्थ
३.	११:२०-११:२५	राष्ट्रियगान	
४.	११:२५-११:५०	स्वागत मनतव्य, कार्याकमको उद्देश्य तथा सरकारी वकीलबाट सम्पादन हुने काम सम्बन्धी कार्यपत्र प्रस्तुती	उपन्यायाधिवक्ता श्री कृष्णमोहन कोईराला
५.	११:५०-१२:२०	बालअधिकार तथा कर्तव्य सम्बन्धी कार्यपत्र प्रस्तुती	उपन्यायाधिवक्ता श्री टेकराज भुषाल
६.	१२:२०-१३:००	**खुला छलफल**	
७.	१३:००-१३:२०	मनतव्य	• विद्यालय व्यवस्थापन समिति सदस्य श्री जगमोहन कायस्थ • प्रधानाध्यापक श्री रामेश्वर महर्जन • प्र.ना.उ. श्री राजकुमार खिउजु
८.	१३:२०-१४:००	जिज्ञासा सम्वोधन तथा मनतव्य सहित कार्यकम समापन	सहन्यायाधिवक्ता श्री लोकराज पराजुली
खाजा कार्यक्रम			

अनुसूची–२

कार्यक्रममा सहभागीहरुको उपस्थिति विवरण

	नाम	पद	कार्यालय/ठेगाना	हस्ताक्षर
१)	रिना घिसिङ	विद्यार्थी	त्रि. बज्र बराही	
२)	सुनेना महर्जन	विद्यार्थी	त्रि. बज्र बाराही	
३)	नविना अधिकारी	विद्यार्थी	''	
४)	सुन्तली तामाङ	''	''	Suntali
५)	शान्ति मगर	''	''	Shanti
६)	सृष्टि श्रेष्ठ	''	''	
७)	निकिता महर्जन	''	''	
८)	रेश्मा कपाली	''	''	Reshma
९)	आशिका राई	''	''	
१०)	भीषमाया थिङ	''	''	
११)	सुप्रिका पोखरेल	''	''	
१२)	सुस्मिता खड्का	''	''	
१३)	भारती महर्जन	''	''	Bharati
१४)	रोजीना गोले	''	''	
१५)	सपना डिम्डुङ	''	''	
१६.	सजिता मोक्तान	''	''	
१७.	राधा खड्का	''	''	

१८	मीमसेन खड्का	शिक्षक	वज्रबाराही	[illegible]
१९	ममता तिमल्सिना	शिक्षक	वज्रबाराही	[illegible]
20	सर्मिला लामा	"	"	Sarmila
२१	सरस्वती कायस्थ	शिक्षक	" –	[illegible]
२२.	श्याम महरा	शिक्षक	"	[illegible]
२३	अम्बिका सिलवाल	का० स०	"	अम्बिका
२४	माया तामाङ	का० स०	"	माया
२५	Sabina Syangbo	student	"	[illegible]
26.	Kanchan Tamang	"	"	[illegible]
२८	प्रद्युम्न बहादुर सिंह	लेखापाल	"	[illegible]
२९	कमला महर्जन	ह स प	"	[illegible]
30	राजु थापा	का. स	"	राजु
३१	सन्तोष पुरी	ह स. प	"	[illegible]
३२	टेकराज भुसाल	उपाध्याक्षिका	उ.सि.व.क्षे. प्रहरी	[illegible]
३३.	सुप्रविणा पन्थी	नी. स.	"	[illegible]
३४.	नवीन भट्टराई	"	"	[illegible]
३५.	भिक्म मिश्र	"	"	[illegible]
३६.	असिमन के. थापा मगर	हि. सि. पी.	"	[illegible]
३६.	चन्द्र प्रसाद रिजाल	श्री. अ.	"	[illegible]

क्र.सं.	नाम	पद	कार्यालय /ठेगाना	हस्ताक्षर
1.	उमेश्रा घिमिरे	विद्यार्थी	बुद्ध बाराहि मा.वि	[signature]
2.	राहुल प्रसाद गुप्ता	"	"	[signature]
3.	संचित घिमिरे	"	"	[signature]
4.	मिलन माझी	"	"	[signature]
5	बलराम तामाङ	"	"	[signature]
6	हर्सत बहादुर वाइवा	"	"	[signature]
7	रजीन रम्तेल	"	"	[signature]
8	सुबास बिश्वकर्मा	"	"	[signature]
9	सुजन शाह	"	"	[signature]
10	बबिन तिमल्सिना	"	"	[signature]
11	हसमिन खड्का	"	"	[signature]
12	रमन न्यौपाने	"	"	[signature]
13.	रबिन मगर	"	"	[signature]
14.	बसन्त नेपाली	"	"	[signature]
15.	राजन शाही	"	"	[signature]
16.	विकेश शाही	"	"	[signature]
17.	अनिता कार्की	"	"	[signature]
18.	लिजा महर्जन	"	"	[signature]
19.	रश्मी तामाङ	"	"	[signature]
20.	समृद्धि घिमिरे	"	"	[signature]
2.			"	
			"	

उच्च सरकारी वकील कार्यालय पाटनद्वारा आयोजित ललितपुर जिल्ला चापागाउँ बज्रबाराही मा.वि. ललितपुरमा मिति २०७६/१/२७ आयोजित सरकारी वकीलहरुबाट सम्पादन हुने काम र समुदायबीच अन्तरसम्बाद कार्यक्रममा उपस्थित हुनु हुने महानुभावहरुको हाजिरी विवरणः

क.स	नाम	पद	कार्यालय/ठेगाना	हस्ताक्षर
१	श्री लोकराज पराजुली	सहन्यायाधिवक्ता	उ.स.व.का. पाटन	[signature]
२.	रामेश्वर महर्जन	प्र० अ०	श्री बज्रबाराही मा०वि०	[signature]
३	गिरिप्रसाद तिमल्सिना	स० प्र० अ०	श्री बज्रबाराही मा.वि	[signature]
४.	उमेश घिमिरे	विद्यार्थी	,,	[signature]
५.	राहुल प्रसाद गुप्ता	विद्यार्थी	,,	Rahul Gupta
६.	सँचित घिमिरे			
७.	भोला खड्का	शिक्षक	श्री बज्रबाराही मा०	[signature]
८	ओपि प्रसाद घिमिरे	शिक्षक	,,	
~~९~~	~~दिकेश शाही~~	~~विद्यार्थी~~	~~,,~~	~~Likesh~~
~~१०.~~	~~राजन शाही~~	~~,,~~	~~,,~~	~~Bajan~~
९	राज कुमार घिमिरे	शिक्षक	श्री बज्रबाराही मा.वि	[signature]
१०	सुदिर्द बहादुर महर्जन	लेखापाल	,,	[signature]
११	निरोम मिश्रा	नां सु.	उ. स. व. का पाटन	[signature]
१२.	राज कुमार रिवडंग्नु	प्र.नि.उ	म.प्र.वृत्त चापागाउँ	[signature]
१३.	नवराज अर्ज्याल	शिक्षक	बज्रबराही मावि	[signature]
१४	जगमोहन कायस्थ	सदस्य	,,	[signature]
१५	केदार मैयाँ के.सी.	शिक्षक	बज्रबाराही मा.वि.	[signature]
१६	रेखा थापा	,,	,,	[signature]
17	सन्तोष लुइटेल	शिक्षक	,,	[signature]

अनुसूची–३

कार्यक्रमको झलक देखिने तस्विरहरु

सरकारी वकीलबाट सम्पादन हुने काम
र
समुदाय विच अन्तर सम्वाद
२०७६ बैशाख २७ गते शुक्रबार

अनुसूची–४

कार्यक्रममा पेश भएका कार्यपत्र

सरकारी वकीलबाट सम्पादन हुने काम र समुदायबीच अन्तरसम्वाद कार्यक्रममा प्रस्तुत कार्यपत्र

कृष्णमोहन कोईराला
उपन्यायाधिवक्ता
उच्च सरकारी वकील कार्यालय पाटन

सरकारी वकील कार्यालयको संरचना

- महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयः- १
- उच्च सरकारी वकील कार्यालयः- १८
- विशेष सरकारी वकील कार्यालयः-१
- जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयः- ७७

सरकारी वकील

- सरकारको वकील
- नेपाल सरकारको मुख्य कानूनी सल्लाहकार
- नेपाल सरकारको हक हित र सरोकार निहित रहेको मुद्दाको अभियोजन कर्ता
- न्यायको पहरेदार
- पीडितलाई न्याय र पीड्कलाई सजायको लागि वकालत(Advocacy) गर्ने
- अदालतको सहयोगी
- कानून र कानूनी शासनको रक्षक

उच्च सरकारी वकील कार्यालय

- न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ को दफा ५ मा प्रत्येक प्रदेशको राजधानी रहेको ठाउँमा उच्च अदालत रहने व्यवस्था छ ।
- उच्च अदालत र उच्च अदालतको ईजलाश रहेको स्थानमा उच्च सरकारी वकील कार्यालय स्थापना भई कार्य सम्पादन हुँदै आएको छ ।

उच्च सरकारी वकील कार्यालयको काम

- आफ्नो प्रादेशिक क्षेत्र भित्रका जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयको काम कारबाहीको निरीक्षण एवं प्रशासनिक कार्य गर्ने
- उच्च अदालत वा अन्य कुनै अड्डा अदालत नेपाल सरकारको तर्फबाट अभियोग पत्र, पुनरावेदन पत्र, निवेदन दायर गर्ने, गराउने ।
- उच्च अदालतमा दायर भएका सरकार वादी मुद्दा वा नेपाल सरकारको हक हित सँग सम्बन्धित उच्च अदालत वा अन्य सरकारी अड्डामा उपस्थित भई बहस/पैरवी र प्रतिरक्षा गर्ने, गराउने ।

उच्च.........

- महान्यायाधिवक्ताबाट अधिकार प्रत्यायोजन भए बमोजिम सरकारवादी मुद्दा चलाउने/ नचलाउने निर्णय गर्ने ।
- नेपाल सरकारलाई सरोकार पर्ने मुद्दामा नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारको कर्मचारीको तर्फबाट सम्बन्धित अदालतमा पुनरावेदन/निवेदन दायर गर्ने वा गराउने ।
- आफ्नो क्षेत्र भित्रका कुनै संघीय सरकारको कार्यालय वा सो कार्यालयका प्रमुख वा अन्य विभागिय प्रमुखले मागेको कुनै कानूनी प्रश्नमा राय दिने ।

उच्च......

- हिरासतमा रहेका व्यक्तिको मानव अधिकार हनन भए/नभएको अनुगमन गर्ने ।
- उच्च अदालतबाट भएको फैसला उपर पुनरावेदन, दोहोऱ्याई पाउन निवेदन गर्नु पर्ने भए वा अन्य निकाशा लिनु पर्ने भए महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा प्रस्ताव पठाउने/पठाउन लगाउने ।

कुनै जिज्ञासा ???

अर्थपुर्ण सहभागिताको लागि धन्यवाद.......

बाल अधिकार सम्वन्धी कानूनी व्यवस्था

टेकराज भुसाल
उपन्यायाधिवक्ता
उच्च सरकारी वकील,कार्यालय पाटन

उमेर

- बालबालिका सम्बन्धी ऐन,२०७५ ले बालबालिका भन्नाले अठार वर्ष उमेर पूरा नगरेको व्यक्तिलाइ जनाउने

संवैधानिक व्यवस्था

बालबालिकाको हक :-

- प्रत्येक बालबालिकालाई आफ्नो पहिचान सहित नामकरण र जन्मदर्ताको हक हुने,
- प्रत्येक बालबालिकालाई परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, पालन पोषण, उचित स्याहार, खेलकुद, मनोरञ्जन तथा सर्वांगीण व्यक्तित्व विकासको हक हुने,
- प्रत्येक बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास तथा बाल सहभागिताको हक हुने,

5/14/2019 3

संवैधानिक व्यवस्था

- कुनै पनि बालबालिकालाई कलकारखाना, खानी वा यस्तै अन्य जोखिमपूर्ण काममा लगाउन नपाइने,
- कुनै पनि बालबालिकालाई बाल विवाह, गैरकानूनी ओसारपसार र अपहरण गर्न वा बन्धक राख्न नपाइने,
- कुनै पनि बालबालिकालाई सेना, प्रहरी वा सशस्त्र समूहमा भर्ना वा प्रयोग गर्न वा सांस्कृतिक वा धार्मिक प्रचलनका नाममा कुनै पनि माध्यम वा प्रकारले दुर्व्यवहार, उपेक्षा वा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य वा अन्य कुनै प्रकारको शोषण गर्न वा अनुचित प्रयोग गर्न नपाइने,

5/14/2019 4

संवैधानिक व्यवस्था

- कुनै पनि बालबालिकालाई घर, विद्यालय वा अन्य जुनसुकै स्थान र अवस्थामा शारीरिक, मानसिक वा अन्य कुनै किसिमको यातना दिन नपाइने,
- प्रत्येक बालबालिकालाई बाल अनुकुल न्यायको हक हुने,
- असहाय, अनाथ, अपांगता भएका, द्वन्द्वपीडित, विस्तापित एवं जोखिममा रहेका बालबालिकालाई राज्यबाट विशेष संरक्षण र सुविधा पाउने हक हुने,
- पीडित बालबालिकालाई पीडकबाट कानून बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक हुने,

5/14/2019 5

बालबालिकाको अधिकार

बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ ले गरेको व्यवस्था

- प्रत्येक बालबालिकालाइ सम्मानपूर्वक बांच्न पाउने अधिकार,
- नाम, राष्ट्रियता र पहिचानको अधिकार,
- भेदभाव विरूद्धको अधिकार,
- बाबु आमासँग बस्ने र भेटघाट गर्ने अधिकार,
- संरक्षणको अधिकार, सहभागिताको अधिकार,
- अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता र सूचनाको अधिकार,
- संस्था खोल्ने र शान्तिपूर्वक भेला हुने अधिकार,
- गोपनीयताको अधिकार,
- अपाङ्गता भएका बालबालिकाको विशेष अधिकार,
- पोषण तथा स्वास्थ्यको अधिकार,
- खेलकुद, मनोरञ्hन तथा साँस्कृतिक अधिकार र शिक्षाको अधिकार

5/14/2019 6

क्रमश:

- **यस ऐनले बालबालिकाका सन्दर्भमा विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय दस्तावेजहरूले प्रत्याभूत गरेका अधिकारलाई समेत समेटेको पाइन्छ ।**

5/14/2019 7

बालबालिका प्रतिको दायित्व

- **बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई प्राथमिकता दिनु पर्ने तथा बालबालिका प्रति परिवारका सदस्य, संरक्षक,सार्वजनिक र नीजि सामाजिक संस्था, सञ्चार क्षेत्र तथा राज्यको के कस्तो दायित्व रहन्छ भन्ने बारेमा बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ मा स्पष्ट व्यवस्था रहेको देखिन्छ ।**

5/14/2019 8

बाल बालिकाको कर्तव्यः

- बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ मा बाबु, आमा, संरक्षक, परिवारका अन्य सदस्य, शिक्षक तथा समाजसेवीले बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई विचार गरी दिएको सल्लाह, सुझाव, मार्गदर्शन र निर्देशन पालना गर्नु, सबैलाई सम्मान र आदर गर्नु प्रत्येक बालबालिकाको कर्तव्य हुने व्यवस्था रहेको छ ।

5/14/2019 9

बालबालिकाको उमेर कायम गर्ने आधारः

- बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ मा बालबालिकाको उमेर कायम गर्दा देहायका कुरालाई प्राथमिकताको आधारमा आधार मानिने व्यवस्था रहेको छ ।
- (क) अस्पतालबाट जारी भएको बालबालिकाको जन्मदर्तामा उल्लिखित जन्म मिति,
- (ख) खण्ड (क) बमोजिमको जन्म मिति नभएमा स्थानीय पञ्जिकाधिकारीको कार्यालयबाट जारी भएको जन्मदर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लेख भएको जन्म मिति,

5/14/2019 10

क्रमशः

- (ग) खण्ड (ख) बमोजिमको प्रमाणपत्र नभएमा विद्यालयको चारित्रिक प्रमाणपत्रमा उल्लिखित जन्म मिति वा विद्यालयमा भर्ना हुँदाका बखत उल्लेख गरेको जन्म मिति,
- (घ) खण्ड (ग) बमोजिमको प्रमाणपत्र वा जन्म मिति पनि नभएमा अस्पतालबाट प्रमाणित उमेर सम्बन्धी प्रमाणपत्रमा उल्लिखित मिति,
- (ङ) खण्ड (घ) बमोजिमको प्रमाणपत्र पनि नभएमा जन्मकुण्डली, चिना, टिपोट, बालबालिकाको बाबु आमा, संरक्षक वा परिवारका अन्य सदस्यले खुलाई दिएको उमेर वा यस्तै अन्य सम्बद्ध प्रमाण ।

5/14/2019 11

क्रमशः

- **बालबालिकाको उमेर कायम गर्दा लिइने आधारलाई प्राथमिकताका आधारमा एक नभएमा अर्को आधारलाई लिने भनी पांच किसिमका आधारहरु बालबालिका सम्बन्धी ऐन,२०७५ मा स्पष्ट व्यवस्था रहेको देखिन्छ**

5/14/2019 12

क्रमशः बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५

पीडित बालबालिकाका अधिकार.

- पीडित बालबालिकालाई अनुसन्धान, अभियोजन र न्यायिक प्रक्रियाको हरेक चरणमा बाल अनुकूल न्यायको अधिकार हुनेछ ।
- आफूले बुझ्ने भाषामा जानकारी पाउने,
- सहभागी वा संलग्न हुने,
- व्यक्तिगत परिचयात्मक विवरण गोप्य राख्न पाउने,
- पीडकबाट मनासिब माफिकको क्षतिपूर्ति भराई पाउने,
- निःशुल्क कानूनी सहायता तथा आवश्यकता अनुसार मनोसामाजिक परामर्श सेवा पाउने र चाहेमा अलग्गै कानून व्यवसायी राख्न पाउने,

5/14/2019 13

क्रमशः बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५

- अनुसन्धान गर्ने निकाय वा बाल अदालतले प्रयोग गर्ने भाषा पीडितले नबुझ्ने भएमा निःशुल्क दोभाषे, साङ्केतिक भाषा विज्ञ वा अनुवादको सुविधा पाउने,
- अनुसन्धान गर्ने निकाय वा बाल अदालतले गरेका निर्णय तथा आदेश लगायतका कागजातहरूको प्रतिलिपि निःशुल्क पाउने,
- पीडक वा निजको पक्षबाट हुन सक्ने हानिबाट सुरक्षित हुन प्रहरी संरक्षण पाउने,
- बन्द इजलासबाट आफ्नो मुद्दाको सुनुवाइ हुने,
- कारबाहीका बखत आवश्यकतानुसार प्रतिवादीको उपस्थितिलाई अप्रत्यक्ष तुल्याउन पाउने अधिकारको प्रत्याभूति गरिएको छ ।

5/14/2019 14

धन्यवाद ।

अनुसूची–५

कार्यक्रममा सहभागी विद्यार्थीहरुले राखेका जिज्ञासा

१३ता मान्छेलाई अपराधी भनीयो र मुद्दा हालीयो तर पछि अदालतमा गएर उन निर्दोषि भनीयो।

अब त्यस मान्छे समाजमा कसरी बाच्छ।

हाम्रो बालअधिकार को नियम धेरै कुराका समेटिएको छ तर कतिपय ठाउँमा बालबालिकाहरु कारखाना, इट्टा भट्टामा काम गरिरहेका छन तर अहिले सम्म उजुरी परेको छैन सरकारी निकाय निकायबाट पनि हेरि रहेको छैन किन?

बालबालीकाको इच्छा अनुसार काम गर्ने भन्ने, यो बाल अधिकार-को हनन भयो की भएन।

-बसन्त नेपाली

हाम्रो देशको कतिपय विद्यालयमा राम्रो पढ्ने विद्यार्थीलाई मात्र मान्यता दिएर धेरै उनीहरूलाई सहयोग गर्दैन तर यदि परेका विद्यार्थीलाई किन राम्रो मान्यता दैन ?

यदि कुनै परिवारमा ~~मानसिक~~ आर्थिक अवस्था एकदमै कमजोर छ तर सरकारले सहयोग गरेन त्यो बेला के गर्ने

शक्तिको प्रयोग गरेर पनि धेरै अपराधहरू गर्ने अपराधीहरूले सजाय मुक्त भएको छन ? किन यस्तो हुन्छ ?

दिकेश शाही

Normal मान्छेहरूले भन्दा धेरै पैसा र Power मा भएका ~~मान~~ मान्छेहरूले किन धेरै priority पाउँछन ?

लिजा महर्जन

यदी कुनै सर्कारी कार्यलमा काम गर्ने मानिले कुनै गलत काम गरेको छ भने त्यो व्यक्तीलाई कस्तो सजाय हुन्छ।

यदि कुनै गाउमा एक ~~वृद्ध~~ अपाङ्ग मानिस छ तर उसले अपाङ्गता भत्ता पाउन सके कहाँ उजुरी गर्ने ?

Corruption भएर पनि न्याय नपाएका हरू पनि छन होला नि ? How can they get justice ?

समृद्धी घिमिरे

सुवास विश्वकर्मा

(३)

~~कुनै कुनै विदेश आफ्नो~~

कुनै कुनै निर्दोष व्यक्ती बाटोमा आफ्नो साइड बाट हिड्दा टिपरले हानेर मृत्यु हुँदा टिपर चालकलाई पुलिसले भगाउदा त्यो पुलिसलाई कस्तो खालको कारबाही हुन्छ।

यस कार्यालय काम ~~मोले~~ नीतिको अनुसार के यसले राम्ररी गरिएको छ? के सबैजना बाल ~~बाल~~ बालिका हरूले न्याय पाइरहेको छ?

त अब एक बालिकालाई ~~ब~~ बलात्कार गर्‍यो र त्यो व्यक्ति उच्च स्थानको मानिस छ भने ~~के [illegible]~~ के त्यो मानिसले पनि सजाय पाउने छ?

सुप्रिका पोखरेल
सुस्मिता खड्का र भारती महर्जन,

Balraj Tamang

हरि-पत्लमा ~~[illegible]~~ जन्म लियो भने बच्चा जन्मको रेकर्ड कसरी ~~[illegible]~~ बनाइन्छ।

हामीले पाउने अधिकार मध्ये ~~[illegible]~~ गोपनीयताको अधिकार भनेको कस्तो अधिकार ~~[illegible]~~ हुन सक्छ।

Police ले checking ~~[illegible]~~ गर्दा किन कुनै कुनै सवारी साधनलाई मात्र गरिन्छ।

Radha khadka

बाल बालिकाले कुन प्रतिअपराध जस्तो खालो प्रकारको अन्याय हुन्छ, उमेर अनुसार फरक छ की?

१८ वर्ष नपुगेका बालबालिका

CRC = Child Right Convention.

निर्मला पन्तलाई न्याय नपाउनुको कारण के हो जबकि हाम्रो देशमा राम्रो न्यायको व्यवस्था भएपनि किन न्याय पाएको छैन सुनिन्छ त्यो बलात्कारी सरकारी कर्मचारी भएर होला कि?

ठूला post मा भएको मान्छेहरूलाई किन कारबाही गरिदैन। For eg: Nirmala Panta ज्युले अहिलेसम्म न्याय पाउनु भएको छैन।

अनिता कार्की

* मेरो जन्म दर्ताको मिति मिलेको छैन म के गर्ने ?

राजन शाही